

Омоҗой икки Эллэй икки

Омоҗой диэн ааттаах ођонньор олорбута үһү. Күн Түһэгэй диэн эмээхсиннээх эбит. Дьиэлэрин буруотун хаахаха хаалаан таһаарар ыал эбит. Ол олордохторуна, биирдэ улахан баҗайы дадайбыт билбэт киһилэрэ тиййэн кэлбит.

- Бу хантан хааннаах, туюхтан тутаахтаах тугу гына сылдъар киһигиний? - диэн дьиэлэхтэр ыйыппыттар.

- Төрдүм-ууһум биллибэт киһибин. Үлэни бэркэ үлэлиибин, хамнас диэн улахангыга баҗарбаппын. Сылгы таңас иннигэр үлэлиир киһибин, - диэбит кини.

- Чэ, сылгы таңаска үлэлиир киһи буоллаххына, үлэлээ даҗаны, - дэспиттэр дьиэлэхтэр. Онуоха Эллэй дьиэбүт буруота бэрт диэн, балајан үрдүн дьөлө охсон, оһох онгорбут. Ити кэннэ дьиэбүт хараңгата бэрт эбит диэн, муос сүгэнэн дьиэ холлоюн дьөлүтэ сүннэй түннүктээбит. Күһүн, муус тонгмуутун кэннэ, күөлтэн муус ойутан таһааран түннүктээбит.

Сайын муос хотуурунан сүөһүлэригэр оттоон биэрбит. Үлэһитэ диэн туюхтан да сүрдээх. “Дъэ, үтүө киһи булан абыраата. Дьиэбүт буруолаабат буолла, ити кэннэ таһыттан күн сырдыгын киллэрэн, балајаммыт иһэ сырдаата”, - диэн ођонньордоо эмээхсин үөрүүлэрэ, маҳталлара улаатта.

Кинилэр икки кыыстаахтар эбит, көйгө кыыс аата Куонньай Бытык диэн үһү.

Эллэй үс сыл олорбутун кэннэ, ођонньордоо эмээхсин: “Икки кыыспытыттан талбыккын ойох ыл. Эн биһиэхэ күтүөт ођо буолуоххун сөптөөх киһи эбиккин, - диэбитет. - Онон ођо буолангын, өллөхпүтүнэ, көмүс унгуохпутун көтөөөр, алтан унгуохпутун арангастаар, баайбытын-байлангмытын бас билээр”, - диииллэр.

- Ээ, бу сылдъан эмиэ тугум ойоҗой? - диэн Эллэй бастаан аккаастаан кэбиспит.

Ођонньордоо эмээхсин ону истибэккэ куруук хаайа олорбуттар.

Кэнники Эллэй, ођонньордоо эмээхсин тылларын быһа гыммакка, көйгө кыыстарын Куонньай Бытыгы ойох ылыах буолан сөбүлэнэр.

ОНТОН Эллэй тэйиччи санга балајан туттан, туспа ыал буолар. Ойоҗун үөрэтэн хатынг туоһунан туос иһити тиктэрэр. үүт умуһаца хастар, хатынгынан хаһыы мааччах онгостор, биирдии буут истээх үс улахан туос ыаџаһы тиктэрэр.

Нөнгүө сайыныгар биир ынађын биир ыйга уотар, үс туос ыаџас үүтүнэн көйүргэни (былыр кымыһы көйүргэ диэн ааттыыллара үһү) бэлэмнэтэн баран: “туспа ыал буолбууппут бэлиэтин аны сайын малааһынныахпыт”, - диэбит Эллэй.

Сайын ортото буолбутун кэннэ Эллэй ойоҗор этэр:

- Чэ, баран аҗалаах ийэжин ыңгыртаан көр. Кэлэн биһиги малааһыммытыгар аһаатыннаар, дъаарбайдыннаар.

Иннээ диэбитигэр ойођо Куонньай Бытык дьонун ыңгыра барар. Ол тиййэн:

- Биир ынахпытын уотан, үс саар ыаџаска көйүргэни муннъян, туос иһит тиктэн, умуһах хастан, туспа ыал буолбууппутугар үөрэн, мин эрим малааһын онгорор. Онно аны үс хонон баран, сарсыарда күн тахсытын саҗана тиййээринг, - диэтэ кыыстара.

- Ол эхиги ханна олорогутун биһиги хайдах булан барабыт? - диэтэ Омоҕой.

- Төннөн иһэн, суолбар оту-маһы тосту тутан, бэлиэ аннъан барыам. Ону батыстаххытына, муммакка тииийиэххит, - диэн баран кыыстара баран хаалар.

Үс хонук туолуутугар Омоҕой эмээхсинигэр этэр: “Күтүөппүт түүллүүн-биттиин сүрдээх киһи быһылаах, онон бардахпытына сөп буолсу.”

Дъэ турان барбыттар. Үс хонон баран, сарсыарда, Эллэй олорор сиригэр чугаанаан иһэн, кэпсэтэр санталара иһиллибит.

Оюонньор сангата эппит:

- Хайа, эмээхсин, күтүөппүт биһигини өлөртөөрү албыннаан ыңырыбыта буолаарай?

Онуоха эмээхсин сангата эппит:

- Күтүр өстөөх, аныыны сантарба. Эллэй туюх диэн биһигини өлөртүө буоллаарай?

Эллэй балаҕанын таһыгар кэлэн көрбүттэрэ - чэчир анныллыбыт, түһүлгэ тардыллыбыт. Эллэй оюонньордоох эмээхсини балаҕаныттан утры тахсан тоһуйбу. Оюонньору икки хонноҕун анныттан көтөөн ылан олбоих олордубут. Онтон эмээхсини олордон баран уруйдаабыт.

Дъэ туран ынахтарын икки буутун сиэн, үс ыаҕас кымыһы иһэн малааҕыннаабыттар. Онтон үөрэн, Омоҕой оюонньор күтүөтүн кытта тупсан, көһөн кэлэн бииргэ олоруох буолбу. Дъэ, үөрүү-көтүү улааппыт.

Онтон ыла холбоон, биир ыал буолан олорбуттара үһү. Куонньай Бытыктан тоҕус уол ођо, ађыс кыыс төрөөбүтэ үһү, онтон сиэттэрэн саха омук үөскээбитэ үһү.